МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ДНІПРОПЕТРОВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВНУТРІШНІХ СПРАВ
КАФЕДРА ЗАГАЛЬНОПРАВОВИХ ДИСЦИПЛІН

Л.Р. НАЛИВАЙКО

ТЕОРІЯ ДЕРЖАВИ І ПРАВА

Методичні рекомендації
до написання курсових робіт
(для студентів юридичного факультету)

Дніпро-2016

Теорія держави і права : методичні рекомендації до написання курсових робіт для студентів юридичного факультету / Л. Р. Наливайко. — Дніпро : ДДУВС, 2016. — 44 с.

Укладач: **Наливайко Л.Р.**, доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри загальноправових дисциплін ДДУВС

Розглянуто на засіданні кафедри загальноправових дисциплін
05 липня 2016 року, протокол № 23

ЗМІСТ

1. Загальна характеристика курсової роботи.....4

2. Послідовність виконання курсової роботи.....7

3. Підготовчий етап курсової роботи.....8

3.1. Визначення теми, предмета, об’єкта, мети та завдань курсової роботи.....8

3.2. Джерела наукової інформації та їх роль у науково-дослідницькій роботі.....10

3.3. Методика роботи з джерелами інформації.....13

4. Робота над основною частиною.....16

5. Заключний етап роботи над курсовою роботою.....18

6. Вимоги до оформлення курсової роботи.....28

7. Захист курсової роботи.....29

Тематика курсових робіт.....30

Додаток А. Алгоритм написання курсової роботи.....34

Додаток Б. Зразок написання заяви на курсову роботу.....35

Додаток В. Зразок оформлення титульного аркуша.....36

Додаток Г. Зразок написання реферату.....37

Додаток Д. Перелік умовних позначень, символів, одиниць, скорочень і термінів.....38

Додаток Е. Зразок оформлення змісту.....39

Додаток Ж. Структура методології та техніки наукових досліджень.....40

Перелік використаної літератури.....41

1. ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА КУРСОВОЇ РОБОТИ

У професійній підготовці спеціаліста гуманітарного профілю значну роль відіграє курсова робота. Курсова робота – це самостійне навчально-наукове дослідження студента, яке виконується з певного курсу або з окремих його розділів.

Згідно з Положенням про організацію навчального процесу у вищих навчальних закладах України курсова робота виконується з метою закріплення, поглиблення і узагальнення знань, одержаних студентами під час навчання та їх застосування до комплексного вирішення конкретного фахового завдання.

Тематика курсових робіт з теорії держави і права розробляється кафедрою загальноправових дисциплін відповідно до змісту навчальної дисципліни. Вона повинна бути актуальною і відповідати вимогам державних стандартів, стану та перспективам розвитку науки. Тематика курсових робіт затверджується на засіданні кафедри. Виконання курсових робіт визначається графіком.

Курсова робота допомагає студентові систематизувати отримані теоретичні знання з вивченої дисципліни, перевірити якість цих знань; оволодіти первинними навичками проведення сучасних досліджень.

Уже на цій першій творчій спробі можна виявити здатність студента самостійно осмислити проблему, творчо, критично її дослідити; вміння збирати, аналізувати і систематизувати літературні (архівні) джерела; здатність застосовувати отримані знання при вирішенні практичних завдань; вміння формулювати висновки, пропозиції і рекомендації з предмета дослідження. Випадає й слушна можливість проконтролювати вміння студента правильно організувати свою дослідницьку роботу та оформити її результати.

Курсова робота як самостійне навчально-наукове дослідження дає змогу виявити рівень загальнонаукової та спеціальної підготовки студента, його здатність застосовувати одержані знання під час вирішення конкретних проблем, схильність до аналізу та самостійного узагальнення матеріалу з теми дослідження.

Основними завданнями виконання курсової роботи є:

- закріплення, поглиблення теоретичних знань та набуття вмінь самостійного вирішення конкретних ситуацій;
- набуття вмінь самостійного аналітичного опрацювання та обґрунтування конкретних проблем, що існують в науці теорії держави і права;
- розвиток умінь студента самостійно систематизувати та аналізувати літературу з теми, оволодіння методикою досліджень узагальнень та логічного викладу матеріалу.

В курсовій роботі студент повинен:

- показати міцні теоретичні знання з обраної теми та вміння їх застосовувати;
- обґрунтувати актуальність теми, відповідність її сучасному стану розвитку науки теорії держави і права, практичним завданням галузі;
- вміти критично аналізувати монографічні та періодичні видання з теми, узагальнювати підібраний матеріал, робити висновки і пропозиції щодо вирішення конкретної наукової проблеми;
- надати характеристику історичних аспектів досліджуваної проблеми;
- уміти узагальнювати результати, застосовувати сучасні методи наукового дослідження, формулювати висновки і аргументації, обґрунтувати практичні рекомендації.

Загальними вимогами до курсової роботи є:

- цільова спрямованість;
- чітка побудова;
- логічна послідовність викладу матеріалу;
- глибина дослідження і повнота висвітлення питань;
- переконливість аргументацій;
- стислість і точність формулювань;
- конкретність викладу результатів роботи;
- доказовість висновків і обґрунтованість рекомендацій;
- грамотне оформлення.

Студенту надається право вибирати тему курсової роботи з числа визначених кафедрою або запропонувати свою тему з обґрунтуванням її актуальності і відповідності фахові.

Керівництво курсовими роботами здійснюється, як правило, кваліфікованими викладачами. Організація і контроль за процесом підготовки і захисту курсових робіт покладаються на завідуючих кафедрами і викладачів-керівників дипломних робіт.

Структура курсової роботи включає:

- титульний аркуш;
- реферат;
- перелік умовних позначень, символів, скорочень і термінів (за необхідності);
- зміст;
- вступ;
- кілька розділів (до трьох) та підрозділів, що розкривають теорію питання та практичний досвід з досліджуваної проблематики;
- висновки;
- список використаних джерел;

- додатки (за необхідності).

Курсова робота повинна бути виконана державною мовою. Загальний обсяг курсової роботи – 25-35 друкованих сторінок або 35-45 рукописних сторінок. У роботі не повинно бути переписаних з підручників положень і формулювань, допускаються лише посилання на них. До захисту курсових робіт допускаються студенти, які виконали всі вимоги навчального плану та подали в установлений термін курсову роботу на кафедру для перевірки.

2. ПОСЛІДОВНІСТЬ ВИКОНАННЯ КУРСОВОЇ РОБОТИ

Курсова робота має свою специфіку, її деталі завжди потрібно узгоджувати з науковим керівником.

Раціональніше організувати роботу над курсовою роботою, правильно розподілити свій час, спланувати його, глибоко і своєчасно розробити вибрану тему допоможе алгоритм написання курсової роботи (Додаток А). Він дисциплінує виконавця, лімітує термін, відведений на вибір теми, підбір та аналіз літератури з теми дослідження, написання, оформлення і захист курсової роботи.

Курсову роботу доцільно виконувати в такій послідовності:

- вибір теми та написання заяви;
- з'ясування об'єкта і предмета;
- визначення мети і завдань дослідження;
- пошук і добір літератури з теми, її вивчення;
- складання попереднього плану та узгодження його з науковим керівником;
- написання вступу;
- виклад теорії і методики, написання основної змістовної частини;
- вивчення практичного досвіду з досліджуваної теми;
- формулювання висновків і рекомендацій;
- оформлення списку використаних джерел та додатків;
- літературне і технічне оформлення роботи;
- рецензування;
- підготовка до захисту і захист курсової роботи.

Виконання курсової роботи організовується відповідно до графіка, затвердженого кафедрою загальноправових дисциплін ДДУВС.

Процес роботи над дослідженням можна поділити на три основні етапи:

- підготовчий;
- етап роботи над змістовною частиною роботи;
- заключний етап.

3. ПІДГОТОВЧИЙ ЕТАП КУРСОВОЇ РОБОТИ

3.1. Визначення теми, предмета, об’єкта, мети та завдань курсової роботи

Цей етап починається з вибору теми курсової роботи, її осмислення та обґрунтування. З переліку тем, запропонованих кафедрою, студент обирає ту, яка найповніше відповідає його навчально-професійним та науковим інтересам і схильностям. Перевага надається темі, при розробці якої студент може виявити максимум особистої творчості та ініціативи. Разом із керівником необхідно визначити межі розкриття теми. Після цього студент повинен написати заяву на ім’я завідувача кафедри загальноправових дисциплін, де викласти прохання призначити наукового керівника курсової роботи та затвердити тему у конкретному формулюванні. Керівник повинен підписати заяву студента. Зразок написання заяви на курсову роботу наведений у Додатку Б.

Для студента питання про вибір наукового керівника є досить серйозним. Потрібно враховувати дослідницькі інтереси, талант та науковий досвід викладача, його авторитет. Студенту важливо розраховувати на розуміння та підтримку наукового керівника під час захисту курсової роботи.

При з'ясуванні ***об'єкта, предмета і мети*** дослідження необхідно зважати на те, що між ними і темою курсової роботи є системні логічні зв'язки.

Об'єктом дослідження є вся сукупність відношень різних аспектів теорії і практики науки, яка слугує джерелом необхідної для дослідника інформації.

Предмет дослідження **–** це тільки ті суттєві зв'язки та відношення, які підлягають безпосередньому вивченню в даній роботі, є головними, визначальними для конкретного дослідження. Таким чином, предмет дослідження є вужчим, ніж об'єкт.

Під час визначення об'єкта, треба знайти відповідь на запитання: що розглядається? Разом з тим предмет визначає аспект розгляду, дає уявлення про зміст розгляду об'єкта дослідження, про те, які нові відношення, властивості, аспекти і функції об'єкта розкриваються. Іншими словами, об'єктом виступає те, що досліджується. А предметом – те, що в цьому об'єкті має наукове пояснення.

Мета дослідження пов'язана з об'єктом і предметом дослідження, а також з його кінцевим результатом і шляхами його досягнення. Кінцевий результат дослідження передбачає вирішення студентами проблемної ситуації, яка відображає суперечність між типовим станом об'єкта дослідження в реальній практиці і вимогами суспільства до його більш ефективного функціонування.

Кінцевий результат відображає очікуваний від виконання позитивний ефект, який формулюється двоступенево:

- ✓ перша частина – у вигляді суспільної корисності;
- ✓ друга – у вигляді конкретної користі, віднесеної до основного предмета дослідження.

Схематично це виглядає наступним чином:

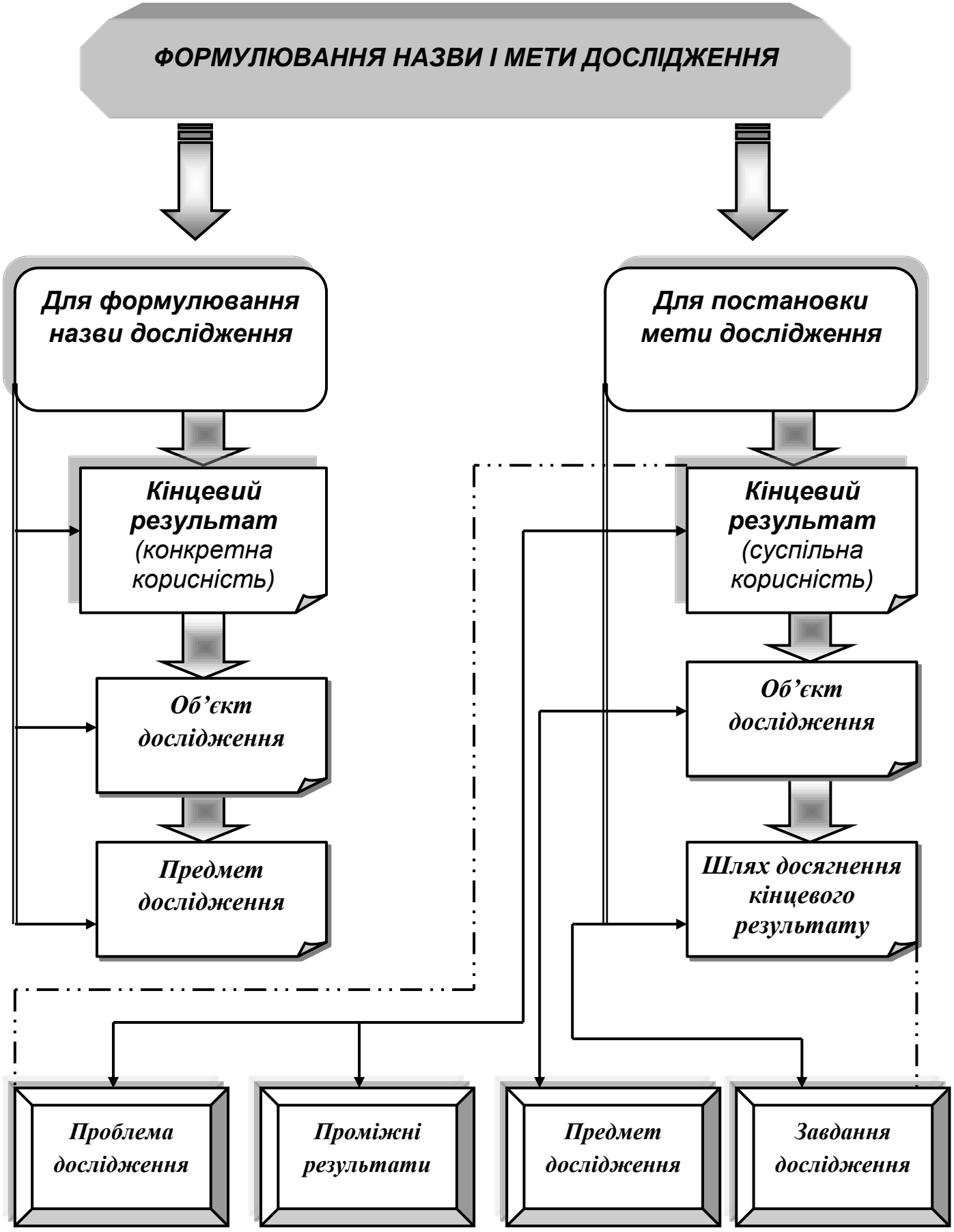
ФОРМУЛЮВАННЯ НАЗВИ І МЕТИ ДОСЛІДЖЕННЯ
Для формулювання назви дослідження
Для постановки мети дослідження
Кінцевий результат (конкретна користність)
Об'єкт дослідження
Предмет дослідження
Кінцевий результат (суспільна користність)
Об'єкт дослідження
Шлях досягнення кінцевого результату
Проблема дослідження
Проміжні результати
Предмет дослідження
Завдання дослідження

Наявність поставленої мети дослідження дозволяє визначити **завдання *дослідження***, які можуть включати такі складові:

- вирішення певних теоретичних питань, які входять до загальної проблеми дослідження (наприклад, виявлення сутності понять, явищ, процесів, подальше вдосконалення їх вивчення, розробка ознак, рівнів функціонування, критеріїв ефективності, принципів та умов застосування тощо);
- всебічне (за необхідності й експериментальне) вивчення практики вирішення цієї проблеми, виявлення її типового стану, недоліків і труднощів; їх причин, типових особливостей передового досвіду; таке вивчення дає змогу уточнити, перевірити дані, опубліковані в спеціальних неперіодичних і періодичних виданнях, підняти їх на рівень наукових фактів, обґрунтованих у процесі спеціального дослідження;
- обґрунтування необхідної системи заходів щодо вирішення даної проблеми;
- розробка методичних рекомендацій та пропозицій щодо використання результатів дослідження у практиці роботи відповідних установ (організацій).

Виконання завдань дослідження неможливе без ознайомлення з основними літературними (архівними) джерелами з теми курсової роботи.

Під час джерелознавчих пошуків необхідно з'ясувати ***стан вивченості обраної теми*** сучасною наукою, щоб не повторювати в роботі, загальновідомих істин, конкретніше, точніше визначити напрями та основні розділи свого дослідження.

3.2. Джерела наукової інформації та їх роль у науково-дослідницькій роботі

Для складання списку джерел з обраної теми доцільно використовувати наявні в бібліотеках. Спочатку потрібно опрацювати каталоги – це розташовані в порядку алфавіту картки з описом видань. В ***алфавітному(абетковому) каталозі*** – за прізвищами авторів та назвами публікацій незалежно від їх змісту; ***в предметному*** – картки, що містять назви творів із конкретних проблем і питань згруповані теж в алфавітному порядку.

Основні каталоги формуються за принципом алфавіту або за принципом систематизації знань. Крім основних каталогів створюються допоміжні: каталог періодики, картотеки статей і рецензій.

Інформація поділяється на первинну і вторинну.

♦ **Первинна інформація** – це вихідна інформація, яка є результатом безпосередніх соціологічних досліджень, статистичних даних, вивчення міжнародного досвіду розвитку науки теорії держави і права.

♦ **Вторинна інформація** – це результат аналітико-синтетичної переробки первинної інформації. Процес дослідження наукової інформації можна показати на наступній схемі:

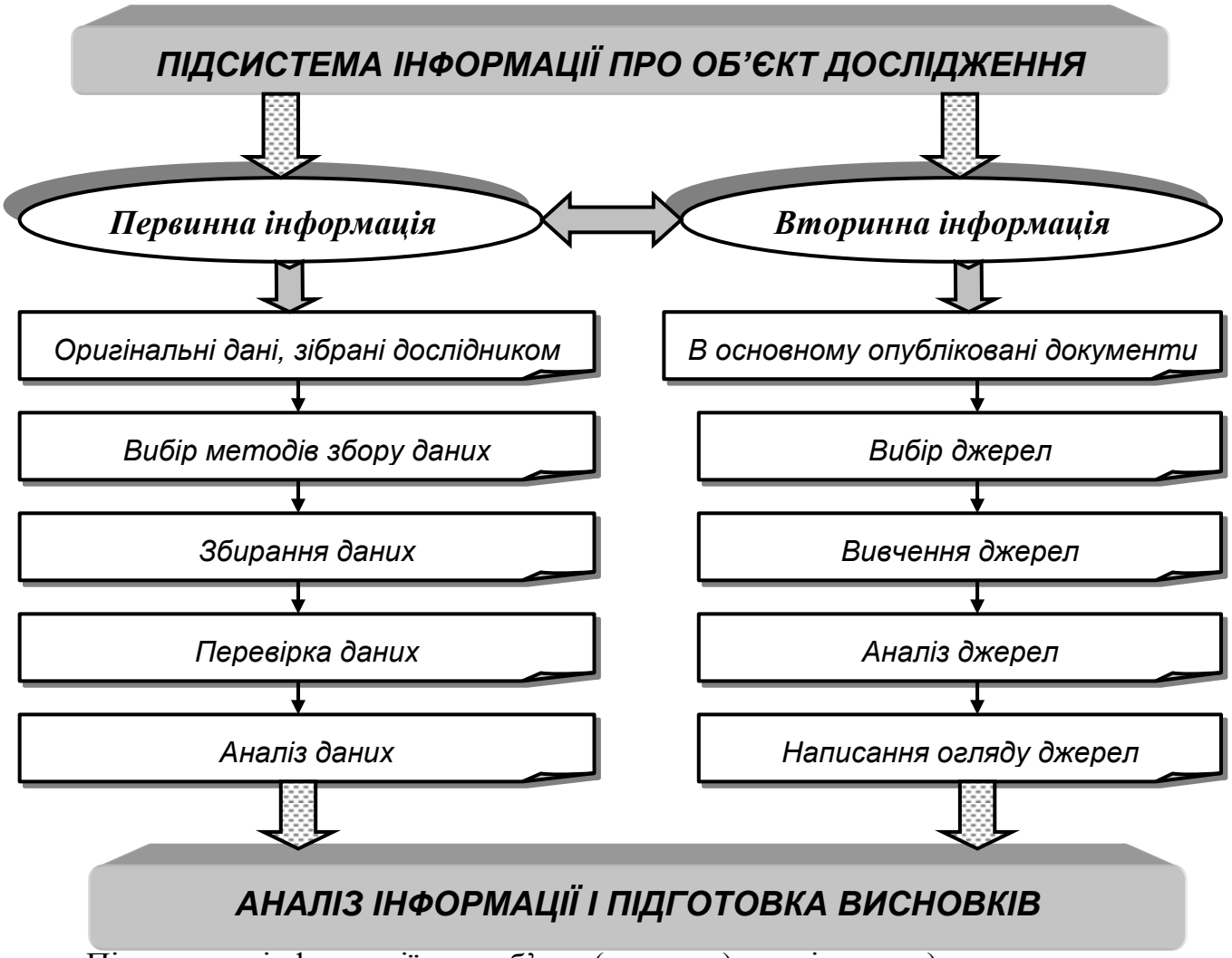

Підсистема інформації про об'єкт (предмет) дослідження) – це систематична діяльність з отримання інформації, необхідної для вирішення його мети і завдань. До неї входять відбір джерел з теми дослідження, їх аналіз, вибір методів, збір даних, їх обробка та аналіз для отримання інформації (первинної і вторинної) для вирішення конкретної проблеми. Детальніше цей процес можна простежити на поданій раніше схемі.

Особливе значення первинна та вторинна інформація має для написання курсової роботи, оскільки служить теоретичним та експериментальним підґрунтям для досягнення мети дослідження і розв'язання його завдань.

Основні джерела наукової інформації необхідної для дослідження обраної теми курсової роботи можна згрупувати наступним чином:

Навчальна література – це підручники, навчальні посібники, навчально-методична література. В курсовій роботі вона повинна використовуватись дуже обмежено, оскільки наукова проблематика у подібних виданнях викладається стисло і розрахована вона на базове вивчення, а не на наукове дослідження.

Періодичні видання – це журнали, бюлетені та інші видання з різних галузей права. В періодичних виданнях можуть друкуватись праці і їх результати. При підбиранні літератури з певної теми слід виявити основні періодичні видання з

вибраної проблематики. Відбираючи основні матеріали, необхідно звернутися до покажчиків статей, опублікованих протягом календарного року і розміщених у кінці останнього номера журналу за кожний рік видання.

Наукова стаття **–** один із основних видів публікацій науковців. Вона містить виклад проміжних або кінцевих результатів наукового дослідження, висвітлює конкретне окреме, досить вузьке питання, фіксує науковий пріоритет автора, робить її матеріал надбанням фахівців.

Тези доповіді – це опубліковані до початку наукової конференції (з'їзду, симпозіуму) матеріали попереднього характеру, що містять виклад основних аспектів наукової доповіді. Вони фіксують науковий пріоритет автора, містять матеріали, не викладені в інших публікаціях.

Монографія – це наукова праця у вигляді книги, яка містить повне або поглиблене дослідження однієї проблеми чи теми, що належить одному або декільком авторам. Вона має досить великий обсяг: не менше 50 сторінок машинописного тексту. Розрізняють два види монографій: наукові і практичні**.**

Наукова монографія **–** це науково-дослідницька праця, предметом викладу якої є вичерпне узагальнення теоретичного матеріалу з наукової проблеми або теми з критичним його аналізом, визначенням вагомості, формулюванням нових наукових концепцій. Монографія фіксує науковий пріоритет, забезпечує первинною науковою інформацією суспільство, слугує висвітленню основного змісту і результатів певного дисертаційного дослідження.

Дисертація – наукова кваліфікаційна праця, що пройшла попередню експертизу і подана до захисту на здобуття наукового ступеня в спеціалізованій вченій раді.

Збірник – це видання, яке складається з окремих робіт різних авторів, присвячених одному напряму, але з різних його галузей. У збірнику публікуються закінчені праці з рекомендацією їх використання.

Закон – це нормативно-правовий акт вищого представницького органу державної влади або самого народу, який регулює найбільш важливі суспільні відносини, виражає волю й інтереси більшості населення і має юридичну силу щодо всіх інших нормативно-правових актів.

Підзаконні нормативно-правові акти – це нормативні акти компетентних органів, що видаються на підставі закону, відповідно до закону і для його виконання.

Для інформаційного пошуку слід використовувати інформаційно-пошукові системи, бази і банки даних, Internet, які стали досить популярним за останні роки. Дані пошуку можуть бути використані безпосередньо, проте частіше вони служать сходинкою до виявлення первинних джерел інформації, якими є наукові праці (монографії, збірники) та інші необхідні для наукової роботи видання.

Мережа Internet надає можливість змінити найбільш важливі створення, розповсюдження і застосування знань у світі – в короткі терміни. Дуже часто

студентів приваблює такий спосіб отримання інформації оскільки користувачі мають доступ до інформації без будь-якої допомоги, участі чи керівництва другої особи (викладача, бібліотекаря) і можна використати в будь-який час доби, не потрібно нікуди їхати. Але і у WEB є свої недоліки:

- інформація, яка там розміщена, є дуже коротка за обсягом, зміст, який міститься в цифровій формі, дуже обмежений порівняно з друкованими матеріалами;
- WEB – не має каталогізації (описання змісту, форми) є лише мінімальна структура інформаційних матеріалів та інші;
- інформація – не завжди відповідає стандартам достовірності. Більшість матеріалів публікована без рецензій, без перевірки, гарантій якості;
- достовірність – це достатня правильність, те, що не викликає сумнівів, що названий результат (закон, закономірність, сукупність фактів) є істинним, правдивим. Достовірність – повторюваність результату за одних і тих же умов при багатьох перевірках на багатьох об'єктах. Інформація з мережі Internet викликає багато сумнівів у своїй правдивості, оскільки інформація, що подається нікому не підвладна і неконтрольована.

Значення і роль наукової інформації *полягає в тому, що:*

- по-перше, без неї не може бути проведене те чи інше наукове дослідження;
- по-друге, інформація досить швидко старіє, і потрібне постійне поновлення матеріалів (за даними зарубіжних джерел інтенсивність старіння інформації становить понад 10% на день для газет, 10% на місяць для журналів, 10% на рік для книг і монографій);
- по-третє, інформація для дослідника є предметом і результатом його праці.

Осмислюючи та опрацьовуючи потрібну інформацію, дослідник видає специфічний продукт – якісно нову інформацію.

Взагалі підраховано, що біля 50% свого часу дослідник витрачає на пошук інформації. Тому досить відповідальним етапом наукового дослідження є вміння оперативно знаходити і опрацьовувати потрібну інформацію з теми дослідження в нашому випадку – курсової роботи.

3.3. Методика роботи з джерелами інформації

Наукові дослідження базуються на досягненнях науки, тому не випадково кожна стаття, брошура, книга включає в себе посилання на попередні дослідження.

Вміти працювати з книгою – це означає швидко розбиратися в її структурі, правильно оцінювати і фіксувати в зручній формі все, що здається цікавим і потрібним, для виконання наукового дослідження.

Вважається, що вивчення літератури з обраної теми слід починати із

загальних робіт, щоб мати уявлення щодо основних питань, близьких до теми дослідження, а потім вести пошук нових видань спеціалізованої літератури.

При чому на першому етапі слід охопити якомога більше джерел, а потім поступово «відсіювати» зайві видання. Однак продуктивнішою є методика, за якою від самого початку роботи свідомо обмежується коло джерел, а вивчення починається саме з тих, що мають безпосереднє відношення до теми наукового дослідження. Як показує досвід, надмірне коло джерел інформації на довгий час гальмує вирішення конкретної наукової проблеми.

Особливо важлива власна організація роботи, яка повинна відповідати головній ідеї наукової організації праці – максимальний ефект при мінімальній витраті часу.

Прискорити цілеспрямований відбір і вивчення літератури допоможе чітка орієнтація студента на тему проблеми та основні її питання (розділи і підрозділи). Уважне ознайомлення з будь-яким текстом повинне викликати певні думки, гіпотези, які відповідають власному погляду на проблему.

Етапи вивчення наукових джерел інформації *можна поділити на:*

- ✓ загальне ознайомлення з вирішенням наукової проблеми;
- ✓ побіжний перегляд відібраної літератури і систематизація її відповідно до змісту роботи і черговості вивчення, опрацювання;
- ✓ читання за послідовністю розміщення матеріалу;
- ✓ вибіркове читання окремих частин;
- ✓ виписування потрібного матеріалу для формування тексту курсової роботи;
- ✓ критичне оцінювання записаного, редагування і чистовий запис як фрагменту тексту курсової роботи.

Бібліографічні виписки джерел краще робити на каталожних картках, щоб скласти з них ***робочу картотеку***, яка, на відміну від записів у зошиті, зручна тим, що її завжди можна поповнювати новими матеріалами, контролювати повноту добору літератури з кожного розділу курсової роботи, знаходити необхідні записи. Картки можна групувати в будь-якому порядку залежно від мети або періоду роботи над дослідженням.

У початковий період роботи над темою найзручнішою є розстановка карток в єдиному алфавіті прізвищ авторів та назв видань. Можна згрупувати картки в картотеці за основними питаннями, що розкривають зміст теми курсової роботи. Тоді на каталожних роздільниках олівцем пишуть назви основних структурних частин роботи: вступ, розділ (його назва), висновки та ін. Картотека наповнюється картками відповідно до теми розділів і підрозділів, щоб своєчасно звернути увагу на недостатню кількість матеріалу з того чи іншого питання. Доцільно використовувати дублювання карток у різних розділах та підрозділах, якщо в статті або монографії розкрито комплекс питань з теми дослідження.

Накопичена інформація на картках, тобто картотека подається на перегляд

науковому керівникові, який порекомендує праці, які слід вивчити в першу чергу, а також ті, які необхідно виключити з картотеки або включити до неї. Після узгодження з науковим керівником наповнення картотеки встановлюється наявність необхідних видань у бібліотеках інституту та міста.

За підсумками інформації, яка була зібрана, необхідно остаточно скласти план курсової роботи і узгодити його з науковим керівником. Крім того, він може бути відкоригований в ході написання роботи, після підбору та опрацювання літератури.

Після цього студент розпочинає вивчення накопиченого матеріалу та переходить до другого етапу роботи над дослідженням.

4. РОБОТА НАД ОСНОВНОЮ ЧАСТИНОЮ

Наступний етап починається з вивчення та конспектування літератури з теми курсової роботи. Вивчення літератури треба починати з праць, де проблема відображається в цілому, а потім перейти до вужчих досліджень. Починати ознайомлення з виданням треба з титульного аркуша, з'ясувавши, де, ким, коли воно було видано. Слід переглянути зміст, який розкриває структуру видання, наповнення його розділів, звернутися до передмови, де розкрито призначення видання, завдання, поставлені в ньому автором.

Читаючи видання, треба уважно стежити за ходом авторської думки, вміти відрізняти головні положення від доказів й ілюстративного матеріалу. Часто статті з наукових збірок складні для сприйняття, тому необхідно їх читати кілька разів, намагаючись виділити головну ідею та аргументи, якими автор її доводить. З'ясовуючи це, треба виписати всі необхідні цитати, цифри, факти, умови, аргументи, якими оперує автор, доводячи основну ідею статті.

Конспектуючи матеріал, слід постійно пам'ятати тему курсової роботи, щоб виписувати тільки те, що має відношення до теми дослідження. Виписувати цитати треба на одну сторону окремих аркушів паперу стандартного розміру, що допомагає краще орієнтуватися в накопиченому матеріалі, систематизувати його за темами і проблемами. Кожна цитата, приклад, цифровий матеріал мають супроводжуватися точним описом джерела, з позначенням сторінок, на яких опубліковано цей матеріал. *Застосування так званих розлапкованих цитат, коли думки іншого автора видаються за особисті, розглядається як грубе порушення літературної та наукової етики, кваліфікується як плагіат*.

Однак це не означає, що студент зовсім не повинен спиратися на праці інших авторів: чим ширше і різноманітніше коло джерел, які він використовував, тим вищою є теоретична та практична цінність його дослідження.

Після конспектування матеріалу необхідно перечитати його знову, щоб склалося цілісне уявлення про предмет вивчення. Щоб зібрати матеріал з одного питання разом, можна розрізати ті конспекти, де розглянуто кілька питань з теми дослідження.

Правильна та логічна структура курсової роботи – це запорука успіху розкриття теми.

Процес уточнення структури складний і може тривати протягом усієї роботи над дослідженням. Попередній план роботи треба обов'язково показати науковому керівникові, оскільки може статися, що потрібно буде переписувати текст роботи.

Готуючись до викладення тексту курсової роботи, доцільно, ще раз уважно прочитати її назву, що містить проблему, яка повинна бути розкрита. Проаналізований та систематизований матеріал викладається відповідно до змісту у вигляді окремих розділів і підрозділів. Кожний розділ висвітлює

самостійне питання, а підрозділ – окрему частину цього питання.

Тема має бути розкрита без пропуску логічних ланок, тому починаючи працювати над розділом, треба відмітити його головну ідею, а також тези кожного підрозділу. Тези необхідно підтверджувати фактами, думками різних авторів, аналізом конкретного практичного досвіду. Слід уникати безсистемного викладення фактів без достатнього їх осмислення та узагальнення.

Думки мають бути пов'язані між собою логічно, увесь текст має бути підпорядкований одній головній ідеї. Один висновок не повинен суперечити іншому, а підкріплювати його. Якщо висновки не будуть пов'язані між собою, текст втратить свою єдність. Один доказ має випливати з іншого. Для доказу кожного положення треба наводити аргументи.

До кожного розділу роботи необхідно зробити висновки, на основі яких формулюють висновки до всієї роботи в цілому.

Достовірність висновків загалом підтверджується вивченням практичного досвіду проблемних суспільно-політичних явищ щодо яких проводиться певне дослідження. Оперативно і в повному обсязі зібрати практичний матеріал, узагальнити його та систематизувати допоможе оволодіння студентом основними методами дослідження.

Перш ніж приступити до реалізації наукового дослідження необхідно ознайомитись з методологією та методами наукової роботи. Тут важливе все: методика вибору проблеми та теми дослідження, збір та систематизація фактів, історія розвитку проблеми, в основі якої лежить задум (ідея) дослідника. У філософському визначенні ідея – це продукт людського мислення, форма відображення дійсності, і ній міститься усвідомлення мети пізнання, перспектив дослідження та його практичне значення. Ідеї народжуються з практики спостереження навколишнього світу і потреб життя.

Використання відомих у науці методів накопичення, вивчення, систематизації фактів та практичного досвіду в цілому дасть змогу виконати основне завдання курсового дослідження:

- поєднати різні роз’єднанні знання в цілісну систему;
- вивести певні закономірності;
- визначити подальші тенденції розвитку теорії та практики відповідної сфери діяльності.

5. ЗАКЛЮЧНИЙ ЕТАП РОБОТИ НАД КУРСОВОЮ РОБОТОЮ

На цьому етапі передбачається написання студентом вступу та висновків до курсової роботи, оформлення списку використаних джерел, редагування тексту, його доопрацювання з урахуванням зауважень наукового керівника, остаточне оформлення, підготовка до захисту.

Остаточне оформлення включає в себе наступні елементи курсової роботи такі, як:

- ✓ титульний аркуш;
- ✓ реферат;
- ✓ зміст;
- ✓ перелік умовних позначень, символів, одиниць, скорочень і термінів (при необхідності);
- ✓ вступ;
- ✓ висновки;
- ✓ список використаних джерел;
- ✓ додатки.

Титульний аркуш є основним джерелом бібліографічної інформації, необхідної для оброблення та пошуку документа. Він містить дані, які подають у такій послідовності:

- ➢ найменування вищого навчального закладу, де виконана робота;
- ➢ найменування кафедри, де виконана робота;
- ➢ назву спеціальності та курсової роботи;
- ➢ прізвище, ім’я, по батькові автора роботи, шифр групи, назву факультету;
- ➢ науковий ступінь, вчене звання, прізвище, ім’я, по батькові наукового керівника (ініціали);
- ➢ місто і рік.

Титульний аркуш враховується при оформленні, але не нумерується (зразок оформлення подано в Додатку В).

Реферат призначений для ознайомлення з курсовою роботою. Він має бути стислим, інформативним і містити відомості, які дозволяють прийняти рішення про доцільність розгляду всієї курсової роботи.

Розміщується реферат після титульного аркушу, починаючи з нової сторінки.

Реферат повинен містити:

- ➢ відомості про обсяг курсової роботи, кількість додатків, кількість джерел згідно з переліком посилань;
- ➢ текст реферату;
- ➢ перелік ключових слів.

Текст реферату повинен відбивати подану у курсовій роботі інформацію у такій послідовності: об’єкт дослідження; предмет дослідження; мета роботи; завдання роботи; методи дослідження; результати та їх новизна; рекомендації щодо використання результатів роботи; значимість роботи та висновки.

Реферат належить виконувати обсягом не більш як 500 слів, і, бажано, щоб він уміщувався на одній сторінці формату А-4.

Ключові слова, що є визначальними для розкриття суті курсової роботи, розміщують після тексту реферату.

Перелік ключових слів містить від 5 до 10 слів (словосполучень) надрукованих великими літерами в називному відмінку в рядок через коми (Додаток Г).

Зміст подають на початку курсової роботи. Він містить назви розділів, підрозділів та пунктів із зазначенням початкових сторінок, зокрема вступу, висновків, списку використаних джерел, додатків. Назви розділів, підрозділів та пунктів повинні бути стислими і зрозумілими, літературно грамотними, пов’язаними з назвою роботи. Зразок оформлення змісту курсової роботи подається у Додатку Е.

Перелік умовних позначень, символів, одиниць, скорочень і термінів може бути поданий в курсовій роботі у вигляді окремого списку, розміщеного перед вступом, в тому випадку, коли вжита специфічна термінологія, використані маловідомі скорочення, символи, позначення тощо. Перелік друкується двома колонками: зліва за абеткою наводять, наприклад, скорочення, справа – їх детальне розшифрування (Додаток Д).

Якщо в роботі спеціальні терміни, скорочення, символи, позначення і таке інше повторюються менше трьох разів, перелік не складають, а їх розшифрування наводять у тексті при першому згадуванні.

Вступ є найважливішою частиною роботи і тому викликає складність при його написанні. У вступі слід коротко викласти оцінку сучасного стану наукової проблеми, новизну та актуальність досліджуваної теми, сформулювати актуальність, зв’язок з науковими програмами, планами, а також мету та завдання роботи, об’єкт і предмет дослідження, обрані методи, розкрити сутність даної роботи та значущість отриманих результатів, зазначити які науковці досліджували дану проблему та до думки яких ви приєднуєтесь. За обсягом він не повинен перевищувати 10% усього дослідження (3 сторінки).

Методика написання вступу

Розпочинати вступ варто стислим розкриттям сутності і стану наукової проблеми, її значимістю, у тому числі і для автора роботи та обґрунтуванням необхідності проведення роботи.

Далі подається загальна характеристика роботи в нижче поданій послідовності.

Актуальність теми. На основі стислого аналізу вивчення історії питання необхідно висловити свою думку з досліджуваної проблеми, обґрунтувати актуальність та доцільність роботи як для теорії, так і для практики правотворчої діяльності.

При з'ясуванні об'єкта, предмета і мети дослідження необхідно зважати на те, що між ними і темою курсової роботи є система логічної ув'язки.

Об'єкт дослідження – це вся сукупність відношень різних аспектів теорії і практики науки, яка слугує для дослідження джерелом інформації або явище, процес, який породжує проблему і прагне вивчення. Об'єкт володіє безкінечними властивостями і зв'язками. Тому прийнято виділяти ще й предмет дослідження, який міститься в межах об'єкта.

Предмет дослідження – це лише суттєві зв'язки та відношення, властивості, аспекти, функції, які є визначальними для даного дослідження.

Мета дослідження пов'язана з об'єктом і предметом дослідження, а також його кінцевим результатом і шляхами його дослідження, вона співпадає з формулюванням теми. Найбільш відомими є такі формулювання: "теоретично обґрунтувати й перевірити на практиці…", "сформувати концепцію…" і т.п.

Завдання. Для досягнення поставленої мети дослідження необхідно визначити послідовне виконання відповідних завдань:

- вирішення та обґрунтування теоретичних питань проблеми дослідження;
- всебічне вивчення практики з даної проблеми. Накопичення даних, аналіз і систематизація їх;
- обґрунтування системи заходів щодо вирішення проблеми, розробка методичних рекомендацій та пропозицій щодо використання результатів дослідження в практиці.

Методи дослідження. Коротко і змістовно визначається, що саме досліджувалось тим чи іншим методом.

Перш ніж приступити до реалізації наукового дослідження необхідно ознайомитись з методологією та методами наукової роботи. Тут важливе все: методика вибору проблеми та теми дослідження, збір та систематизація фактів, історія розвитку проблеми, в основі якої лежить задум (ідея) дослідника. У філософському визначенні ідея – це продукт людського мислення, форма відображення дійсності, в ній міститься усвідомлення мети пізнання, перспектив дослідження та його практичне значення. Ідеї народжуються з практики спостереження навколишнього світу і потреб життя.

Методологія юридичної науки – це а) система підходів і методів, способів і засобів наукового дослідження, а також б) вчення (теорія) про їх використання при вивченні державно-правових явищ.

До складу цієї методології, зокрема, входять:

- ✓ ***Філософсько-світоглядні підходи*** (матеріалістичний чи ідеалістичний, діалектичний чи метафізичний, визнання чи заперечення об'єктивних соціальних, у тому числі державно-правових, закономірностей і можливості їх пізнання, здобуття істинних знань щодо них).
- ✓ ***Загальнонаукові методи***, тобто такі, які використовуються в усіх або у більшості наук (наприклад, структурний, функціональний методи, сходження від абстрактного до конкретного, формально-логічні процедури, скажімо, аналіз, синтез та ін.).
- ✓ ***Групові методи***, тобто такі, які застосовуються лише у певній групі наук, наприклад, тільки у суспільнознавстві (скажімо, метод конкретно-соціологічного дослідження).
- ✓ ***Спеціальні методи***, тобто такі, які прийнятні для дослідження предмету лише однієї науки (наприклад, у юриспруденції – це способи уяснення (тлумачення) норм права, своєрідні прийоми узагальнення юридичної практики).

Структуру методології та техніки наукових досліджень можна побачити у Додатку Ж.

В **основній частині** курсової роботи, поділеній на окремі розділи, викладають зміст теми дослідження. В кожному розділі повинна бути завершеність змісту, головна ідея, а також тези підтверджені фактами, думками різних авторів, результатами анкетування, експерименту, аналітичних даних практичного досвіду. Думки мають бути пов'язані між собою логічно, увесь текст має бути підпорядкований одній головній ідеї. Кожний висновок повинен логічно підкріпляти попередній, один доказ випливати з іншого. Інакше текст втратить свою єдність. До кожного розділу роботи необхідно зробити висновки, а по закінченні роботи – формулюються загальні висновки до всієї роботи в цілому.

Висновки розміщують безпосередньо після викладання суті курсової роботи, починаючи з нової сторінки. Висновки повинні бути за обсягом 3-5 сторінок.

У висновках наводять оцінку одержаних результатів роботи або її окремого стану (негативних також) з урахуванням світових тенденцій вирішення поставленої задачі, можливі галузі використання результатів роботи та на основі здійсненого вище аналізу оформити і аргументувати свої власні висновки, а на їх основі зробити пропозицію щодо покращання існуючого становища. Без висновків та пропозицій дослідження не має ніякого сенсу, тому потрібно поставитись до нього дуже відповідально.

Перелік посилань та порядок їх оформлення

Перелік джерел, на які є посилання в основній частині курсової роботи наводять у кінці тексту, починаючи з нової сторінки. У відповідних місцях тексту мають бути посилання.

Бібліографічні описи в списку використаних джерел подають у порядку, за яким

вони вперше згадуються в тексті. Порядкові номери описів у списку є посиланнями в тексті (номерні посилання).

Бібліографічні описи посилань у списку використаних джерел наводять відповідно до чинних стандартів з бібліотечної та видавничої справи.

Посилання в тексті курсової роботи на джерела слід зазначати порядковим номером за переліком посилань, виділеним двома квадратними дужками, наприклад, у роботах [1-5].

Приклади оформлення бібліографічного опису у списку джерел, який наводять у курсовій роботі

Характеристика джерела	**Приклад оформлення**
Книги: Один автор	1. Наливайко Л. Р. Державний лад України: теоретико-правова модель : монографія / Л. Р. Наливайко. — Х. : Право, 2009. — 600 с. 2. Мухаев Р. Т. Теория государства и права : учебник / Р. Т. Мухаев. — М. : ПРИОР, 2001. — 464 с.
Два автори	1. Абдулаев М. И. Проблемы теории государства и права : учебник для вузов / М. И. Абдулаев, С. А. Комаров. — СПб. : Питер, 2003. — 576 с. 2. Совгиря О. В. Конституційне право України : навч. посіб. / О. В. Совгиря, Н. Г. Шукліна. — К. : Юрінком Інтер, 2008. — 632 с.
Три автори	1. Кремень В. Г. Україна : альтернативи поступу. Критика історичного досвіду / В. Г. Кремень, Д. В. Табачник, В. М. Ткаченко. — К. : Фірма “ARC-UKRAINE”, 1996. — 890 с. 2. Кресіна І. О. Інститут імпічменту: порівняльний політико-правовий аналіз : монографія / І. О. Кресіна, А. А. Коваленко, С. В. Балан. — К. : Юридична думка, 2004. — 176 с.
Чотири автори	1. Адміністративно-правове забезпечення прав і свобод людини і громадянина : навч. посіб. / І. О. Ієрусалімова, І. О. Ієрусалімов, П. М. Павлік, Ж. В. Удовенко. — К. : Знання, 2007. — 223 с.
П’ять і більше авторів	1. Айвазян М. С. Открытое государство: политико-правовое видение / М. С. Айвазян, В. В. Варданян, Е. М. Доровских, Е. Ю. Кобаренкова, В. А. Леванский, В. И. Лысенко, Н. П .Медведев, Т. В. Новикова, В. В. Смирнов // Государство и право. — 2003. — № 5. — С. 60-68.
Без автора	1. Управління персоналом ОВС : навч. посіб. / С. В. Пєтков, Л. Р. Наливайко, В. П. Столбовий та ін. ; за заг. ред.

	С. В. Пєткова. — К. : КНТ, 2010. — 280 с. 2. Теория права и государства : учебник / под ред. В. В. Лазарева. — М. : Новый Юрист, 1997. — 432 с. 3. Теорія держави і права : навч. посіб. / [А. М. Колодій, В. В. Копєйчиков, С. Л. Лисенков та ін.] ; за заг. ред. С. Л. Лисенкова, В. В. Копєйчикова. — К. : Юрінком Інтер, 2002. — 368 с. 4. Теорія держави і права : підручник / [С. Л. Лисенков, А. М. Колодій, О. Д. Тихомиров, В. С. Ковальський] ; за ред. С. Л. Лисенкова. — К. : Юрінком Інтер, 2005. — 448 с.
Багатотомний документ	1. Тимченко І. А. Механізм конституційної юрисдикції у сфері захисту прав і свобод людини і громадянина / І. А. Тимченко // Правова система України: історія, стан та перспективи : у 5 т. — Х. : Право, 2008. — Т. 2 : Конституційні засади правової системи України і проблеми її вдосконалення / за заг. ред. Ю. П. Битяка. — С. 103-130. 2. Тодика Ю. М. Державна діяльність / Ю. М. Тодика // Юридична енциклопедія : в 6 т. / редкол. : Ю. С. Шемшученко (голова редкол.) та ін. — Т. 2 : Д-Й. — К. : Укр. енцикл. ім. М. П. Бажана, 1999. — С. 87.
Матеріали конференцій, з'їздів	1. Наливайко Л. Конституційно-правові засади державного управління в контексті європейського законодавства / Л. Наливайко // Ефективність державного управління в контексті глобалізації та євроінтеграції : матеріали наук.-практ. конф. / за заг. ред. В. І. Лугового, В. М. Князєва. — К. : Вид-во НАДУ, 2003. — С. 27-28. 2. Наливайко Л. Р. Механізм Української держави в умовах сучасних глобалізаційних та інтеграційних процесів / Л. Р. Наливайко // Наукові дослідження — теорія та експеримент 2007 : матеріали третьої міжнар. наук.-практ. конф., м. Полтава, 14-16 трав. 2007 р. — Полтава : ІнтерГрафіка, 2007. — Т. 3. — С. 81-83.
Словники	1. Наливайко Л. Р. Тлумачний термінологічний словник з конституційного права (Explanatory Terminological Dictionary on Constitutional law) / Л. Р. Наливайко, М. В. Беляєва. — 2-е вид. допов. — Запоріжжя : Дніпровський металург, 2010. — 304 с. 2. Тимошенко З. І. Болонський процес в дії : словник-довідник основ. термінів і понять з орг. навч. процесу у вищ. навч. закл. / З. І. Тимошенко, О. І. Тимошенко. — К. : Європ. ун-т, 2007. — 57 с. 3. Українсько-німецький тематичний словник [укл. Н. Яцко

	та ін.]. — К. : Карпенко, 2007. — 219 с. 4. Європейський Союз : словник-довідник / [ред.-упоряд. М. Марченко]. — 2-е вид., оновл. — К. : К.І.С., 2006. — 138 с.

Законодавчі та нормативні документи	1. Конституція України від 28 червня 1996 року (зі змінами і допов.) // Відомості Верховної Ради України. — 1996. — № 30. — Ст. 141 ; Офіційний вісник України. — 2010. — №72/1 Спеціальний випуск. — С. 15. — Ст. 2598.
	2. Про Верховну Раду Автономної Республіки Крим : Закон України від 10 лют. 1998 р. (зі змінами і допов.) // Відомості Верховної Ради України. — 1998. — № 8. — Ст. 191.
	3. Про вибори депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим, місцевих рад та сільських, селищних, міських голів : Закон України від 6 квіт. 2004 р. (зі змінами і допов.) // Відомості Верховної Ради України. — 2004. — № 30-31. — Ст. 382.

Дисертації	1. Наливайко Л. Р. Державний лад України: поняття, система, гарантії: дис. ... докт. юрид. наук : 12.00.01 / Наливайко Лариса Романівна. — Харків, 2010. — 535 с. 2. Наливайко Л. Р. Конституційно-правова відповідальність: питання теорії та практики: дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.02 / Наливайко Лариса Романівна. — К., 2000. — 180 с.
Автореферати дисертацій	1. Наливайко Л. Р. Державний лад України: поняття, система, гарантії : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня докт. юрид. наук : спец. 12.00.01 “Теорія та історія держави і права; історія політичних і правових учень” / Л. Р. Наливайко. — Харків, 2010. — 40 с. 2. Наливайко Л. Р. Конституційно-правова відповідальність: питання теорії і практики : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.02 “Конституційне право” / Л. Р. Наливайко. — К., 2000. — 16 с.
Частина книги, періодичного, продовжуваного видання	1. Наливайко Л. Р. Ознаки гарантій державного ладу України / Л. Р. Наливайко // Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ : зб. наук. праць. — 2009. — № 1. — С. 12-16. 2. Наливайко Л. Р. Система організаційно-правових гарантій державного ладу України / Л. Р. Наливайко // Вісник Запорізького юридичного інституту ДДУВС. — 2009. — № 1. — С. 3-12. 3. Корельский В. М. Механизм государства / В. М. Корельский // Теория государства и права : учебник

	для вузов / [под ред. В. М. Корельского, В Д. Перевалова]. — 2-е изд., изм. и доп. — М. : НОРМА (Издательская группа НОРМА-ИНФРА·М), 2001. — С. 157-167. 4. Корнієнко М. І. Територіальний устрій Україні / М. І. Корнієнко // Конституційне право України : [підруч. для студ. юрид. спец. вищ. закл. освіти] / [О. В. Городецький, М. І. Корнієнко, Є. Я. Кравець, В. Ф. Кузнєцова та ін.] ; за ред. В. Ф. Погорілка. — К. : Наукова думка, 1999. — С. 609-617.
Електронні ресурси	1. Наливайко Л. Р. Содержание экологической функции современного государства: конституционно-правовые основы [Электронный ресурс] / Л. Р. Наливайко // Российское право в Интернете. — № 2. — 2006. — Режим доступа к журн. : http://rli.consultant.ru/magazine/2006/const_law. 2. Концепція (основи державної політики) національної безпеки України від 16 січ. 1997 р. [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://www.rada.gov.ua.

Примітки:

1. Бібліографічний опис оформлюється згідно з ДСТУ ГОСТ 7.1:2006 “Система стандартів з інформації, бібліотечної та видавничої справи. Бібліографічний запис. Бібліографічний опис. Загальні вимоги та правила складання”.

2. Опис складається з елементів, які поділяються на обов’язкові та факультативні. У бібліографічному описі можуть бути тільки обов’язкові чи обов’язкові та факультативні елементи. Обов’язкові елементи містять бібліографічні відомості, які забезпечують ідентифікацію документа. Їх наводять у будь-якому описі.

Проміжки між знаками та елементами опису є обов’язковими і використовуються для розрізнення знаків граматичної і приписаної пунктуації.

До **додатків** доцільно включати допоміжний матеріал необхідний для повноти сприйняття роботи, зокрема:

- ілюстрації або таблиці;
- матеріали, які через великий обсяг, специфіку викладення або форму подання не можуть бути віднесені до основної частини (оригінали фотографій; проміжні математичні докази, розрахунки; протоколи випробувань; методики, опис розроблених комп’ютерних програм тощо).

Додатки дозволяють проілюструвати хід експериментальної роботи.

По завершенні курсової роботи необхідно ще раз перевірити рівень підготовки за наступною схемою самоперевірки виконаної курсової роботи.

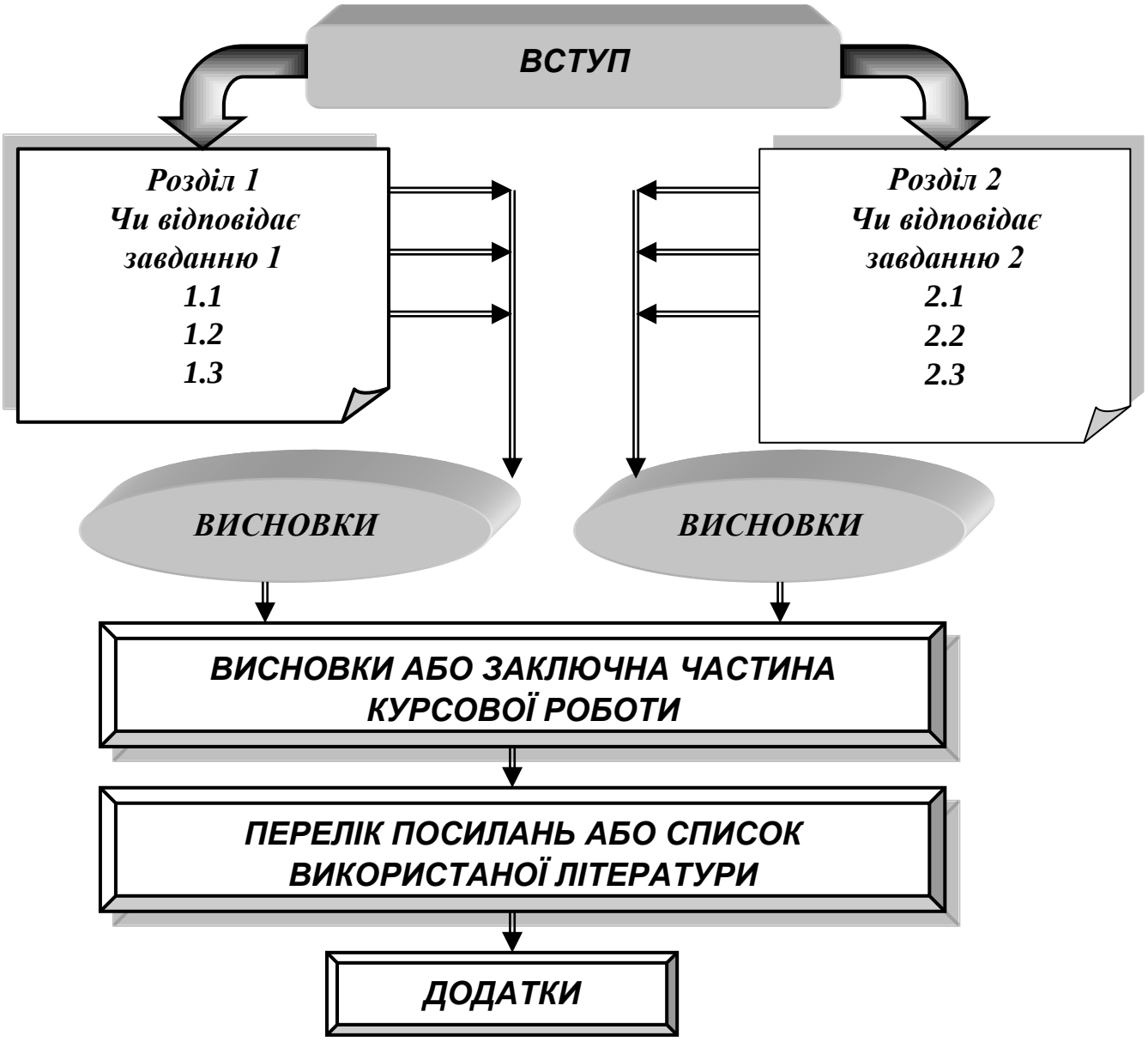
ВСТУП
Розділ 1
Чи відповідає
завданню 1
1.1
1.2
1.3
Розділ 2
Чи відповідає
завданню 2
2.1
2.2
2.3
ВИСНОВКИ
ВИСНОВКИ
ВИСНОВКИ АБО ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА
КУРСОВОЇ РОБОТИ
ПЕРЕЛІК ПОСИЛАНЬ АБО СПИСОК
ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ
ДОДАТКИ

6. ВИМОГИ ДО ОФОРМЛЕННЯ КУРСОВОЇ РОБОТИ

Перед тим як роздруковувати з чернетки курсову роботу, її слід старанно ще раз перевірити, уточнити назви розділів, підрозділів, послідовність розміщення матеріалу, обґрунтованість і чіткість формулювань, висновків та рекомендацій.

До формулювань заголовків розділів та підрозділів курсової роботи висуваються такі основні вимоги: стислість, чіткість і синтаксична різноманітність у побудові речень, з переваженням простих, поширених; послідовне та точне відображення внутрішньої логіки змісту роботи.

Оптимальний обсяг основного змістовного тексту курсової роботи (без додатків і списку використаних джерел) має становити 25-35 сторінок набраного на комп'ютері тексту або 35-45 рукописних сторінок. Зазначений вище обсяг курсової роботи розрахований на використання комп'ютерів: текстовий редактор – Microsoft Word; формат сторінки А-4 (297х210 мм); орієнтація – книжкова, поля: ліве – 20 мм, праве – 15 мм, верхнє – 20 мм, нижнє – 20 мм; гарнітура – Time New Roman; кегель – 14; міжрядковий інтервал – 1,5; стиль – Normal; абзацний відступ повинен бути однаковим впродовж усього тексту і дорівнювати п'яти знакам.

Шрифт друку повинен бути чітким. Щільність тексту курсової роботи повинна бути однаковою.

Текст основної частини курсової роботи поділяють на розділи та підрозділи, пункти та підпункти.

Заголовки структурних частин курсової роботи "РЕФЕРАТ", "ЗМІСТ", "ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ, СИМВОЛІВ, ОДИНИЦЬ, СКОРОЧЕНЬ І ТЕРМІНІВ", "ВСТУП", "ВИСНОВКИ", "СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ", "ДОДАТКИ" не нумерують і починають друкувати з нової сторінки.

Розділи і підрозділи основного змістовного тексту повинні мати заголовки. Їх слід розташовувати посередині рядка і друкувати великими літерами без крапки в кінці, не підкреслюючи, наприклад: РОЗДІЛ 1 ЗАГАЛЬНОТЕОРЕТИЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ДЕРЖАВНОГО ЛАДУ УКРАЇНИ. Підписувати заголовки підрозділів, пунктів і підпунктів слід починати з абзацного відступу і друкувати маленькими літерами, крім першої великої, не підкреслюючи, без крапки в кінці. Розділи, підрозділи, пункти і підпункти роботи слід нумерувати арабськими цифрами. Розділи повинні мати порядкову нумерацію в межах викладання суті роботи і позначатися цифрами без крапки, наприклад 1, 2, 3 і т.д.

Підрозділи повинні мати порядкову нумерацію в межах кожного розділу. Номер підрозділу складається з номера розділу і порядкового номера підрозділу, відокремленого крапкою. Пункти і підпункти можуть мати заголовки.

Відстань між заголовком та текстом повинна дорівнювати 3-4 інтервали.

Кожну структурну частину курсової роботи слід починати з нової сторінки. Не допускається розміщення назви розділу, підрозділу, пункту і підпункту в нижній частині сторінки, якщо після неї розміщено тільки один рядок тексту.

До загального обсягу курсової роботи не входять список використаних джерел та додатки. Але всі сторінки зазначених елементів роботи підлягають суцільній нумерації.

Нумерацію сторінок курсової роботи подають арабськими цифрами без знака №. Першою сторінкою курсової роботи є титульний аркуш, який включають до загальної нумерації сторінок. На титульному аркуші номер сторінки не ставлять, на наступних сторінках номер проставляють у правому верхньому куті сторінки без крапки в кінці.

7. ЗАХИСТ КУРСОВОЇ РОБОТИ

Курсова робота у встановлений термін подається на кафедру загальноправових дисциплін ДДУВС для перевірки і рецензування. На кафедрі робота реєструється. Науковий керівник перевіряє курсову роботу, як правило, протягом 10 днів. Строки захисту встановлюються науковим керівником до початку екзаменаційної сесії і затверджуються на засіданні кафедри.

Студенти, які не написали курсову роботу чи вчасно не подали її для перевірки не допускаються до екзаменів.

Перевірена робота повертається студенту з рецензією. Рецензія – це не тільки форма контролю і оцінки викладачем проведеної студентом самостійної роботи, але й одна з форм методичного керівництва нею. В рецензії висловлюються окремі поради і побажання стосовно подальшого дослідження теми. На основі всебічного аналізу курсової роботи науковий керівник вказує її попередню оцінку і вирішує питання про допуск до захисту.

Курсова робота, що отримала позитивну оцінку, допускається до захисту. В разі серйозних недоліків курсова робота повертається на доопрацювання.

Захист курсової роботи проводиться відповідно до графіка, затвердженого кафедрою, в присутності комісії у складі керівника та двох-трьох членів кафедри.

Процедура захисту передбачає стислий виклад студентом головних проблем дослідження та шляхи їх вирішення, відповіді на запитання членів комісії. Комісія оцінює якість відповіді студента на захисті.

Перед захистом студенту необхідно правильно організувати додаткову роботу щодо усунення припущених помилок, більш глибоко засвоїти питання, що розглядаються. Недооцінка студентом додаткової самостійної роботи може негативно вплинути на результат захисту і остаточну оцінку курсової роботи.

На основі письмової рецензії та захисту остаточна оцінка вноситься у відомість та залікову книжку студента. Курсова робота перезахисту не підлягає.

ТЕМАТИКА КУРСОВИХ РОБІТ

1. Наука теорії держави і права : загальне поняття, предмет, функції.
2. Методологія науки теорії держави і права.
3. Місце теорії держави і права у системі юридичних та соціогуманітарних наук.
4. Інститут держави: сучасне визначення категорії, сутність та ознаки
5. Соціальне призначення держави.
6. Основні теорії походження держави.
7. Наукові концепції сучасної держави.
8. Держава у політичній системі суспільства.
9. Загальні закономірності виникнення держави.
10. Історичні типи держави.
11. Історичне становлення Української держави.
12. Правова держава і громадянське суспільство.
13. Поняття і ознаки соціальної правової держави.
14. Світська держава: поняття, принципи, ознаки.
15. Теократична держава: поняття, принципи, ознаки.
16. Правовий статус церкви в сучасній Україні.
17. Цивілізаційний та формаційний підхід до типології держав.
18. Влада у сучасному суспільстві: форми і методи її здійснення.
19. Державний суверенітет: поняття, сутність.
20. Проблеми державного, національного та народного суверенітету в сучасній Україні.
21. Форми держави: сучасність та перспективи.
22. Сучасні форми державного правління.
23. Сучасні парламентські та президентські республіки: порівняльна характеристика.
24. Теоретико-правова характеристика змішаних республік.
25. Форма державного (територіального) устрою.
26. Федерація як форма державного устрою.
27. Конфедерація як форма державного устрою.
28. Унітарна держава: поняття, ознаки, принципи.
29. Характеристика демократичного державного режиму.
30. Недемократичні політичні режими сучасності.
31. Пряма та представницька демократія у сучасному світі.
32. Співвідношення категорій форма державного правління та державний (політичний) режим.
33. Форма сучасної Української держави.
34. Механізм сучасної Української держави: поняття, сутність та ознаки.
35. Апарат сучасної Української держави: поняття, сутність та ознаки.
36. Співвідношення категорій: механізм і апарат держави.

37. Політична система суспільства і держава
38. Загальна характеристика видів політичних систем світу.
39. Зовнішні функції Української держави: історія, сучасність та перспективи розвитку.
40. Внутрішні функції Української держави: історія, сучасність та перспективи розвитку.
41. Теоретико-правова характеристика громадянського суспільства.
42. Інститути громадянського суспільства: теоретико-правова характеристика.
43. Народовладдя в Україні: теоретико-правова характеристика, сучасний стан та перспективи розвитку.
44. Політичні партії в політичній системі суспільства.
45. Засади правового статусу політичні партій всучасній Україні.
46. Громадські організації в політичній системі суспільства.
47. Урядові та неурядові правозахисні організації в політичній системі суспільства.
48. Політичні, правові та соціальні проблеми становлення багатопартійності в Україні.
49. Проблеми розвитку громадянського суспільства в Україні.
50. Правова держава: теоретико-правова характеристика.
51. Проблеми розбудови правової держави в Україні.
52. Єдність та розподіл державної влади: теорія та практика.
53. Теоретична і правова характеристика законодавчої влади.
54. Теоретична і правова характеристика виконавчої влади.
55. Теоретична і правова характеристика судової влади.
56. Система «стримувань і противаг» органів законодавчої, виконавчої, судової влади.
57. Органи державної влади в Україні.
58. Система органів виконавчої влади в Україні.
59. Сутність сучасного парламентаризму.
60. Місце та роль судової влади у правовій державі.
61. Єдність, співвідношення та взаємодія. держави і права
62. Основні теорії походження права
63. Концепції праворозуміння: генезис і сучасний стан.
64. Принципи права: поняття, аксіологія, класифікація
65. Питання співвідношення права і моралі
66. Норми права в системі соціальних норм.
67. Загальнотеоретична характеристика функцій права.
68. Структура норми права: характеристика елементів.
69. Традиційні школи права
70. Правова система: поняття, ознаки, характеристика.
71. Англосаксонська правова система: теоретико-правовий аналіз.
72. Романо-германська правова система: теоретико-правовий аналіз.

73. Мусульманська правова система: теоретико-правовий аналіз.
74. Система права України: підстави, принципи побудови та функціонування.
75. Теоретико-правовий аналіз форми (джерела) права.
76. Міжнародно-правовий акт як форма (джерело) права в правовій системі України.
77. Правовий звичай як форма права: теоретичний та практичний аналіз.
78. Галузь права: поняття, ознаки, система, загальна характеристика.
79. Правовий прецедент як форма права: теоретичний та практичний аналіз.
80. Правова доктрина як форма права: теоретичний та практичний аналіз.
81. Нормативно-правовий акт як джерело права в Україні.
82. Закон в системі нормативно-правових актів України
83. Підзаконні акти та їх різновиди в Україні.
84. Конституція – основний закон держави.
85. Нетипові нормативно-правові приписи: поняття, ознаки, загальна характеристика.
86. Дія нормативного акту у часі, просторі та за колом осіб.
87. Механізм правового регулювання: практика Української держави.
88. Ефективність правового регулювання: умови, принципи, проблемні аспекти.
89. Система права та система законодавства: співвідношення категорій.
90. Система права та правова система: співвідношення категорій.
91. Правовідносини: поняття, ознаки та класифікація.
92. Суб’єкти та об’єкти правовідносин: загальнотеоретична характеристика.
93. Зміст правовідносин: поняття, ознаки, принципи, теоретико-правовий аналіз.
94. Теоретико-правовий аналіз юридичних- фактів та їх класифікація.
95. Правосуб’єктність фізичної особи: теоретико-правовий аналіз.
96. Правосуб’єктність юридичної особи: теоретико-правовий аналіз.
97. Предмет правового регулювання
98. Метод правового регулювання
99. Матеріальне і процесуальне право: загальна характеристика та сучасні проблеми співвідношення.
100. Публічне право: теоретико-правова характеристика
101. Приватне право: теоретико-правова характеристика
102. Теорія і практика правотворчості.
103. Стадії правотворчого процесу: загальна характеристика.
104. Законодавчий процес: поняття, етапи, проблеми вдосконалення.
105. Систематизація нормативно-правових актів: поняття, різновиди, призначення.
106. Консолідація як різновид систематизації нормативно-правових актів.
107. Кодифікація як різновид систематизації нормативно-правових актів.
108. Інкорпорація як різновид систематизації нормативно-правових актів.
109. Теорія і практика реалізації права.

110. Правозастосування, як особлива форма реалізації права: поняття, ознаки, проблеми вдосконалення.
111. Стадії правозастосувального процесу.
112. Поняття, ознаки і види актів застосування норм права.
113. Особливості застосування норм міжнарожного права.
114. Інститут аналогії в праві: питання теорії і практики.
115. Інститут аналогії в законі: питання теорії і практики.
116. Колізії норм права: поняття, ознаки, причини існування.
117. Офіційне тлумачення норм права: поняття, значення, суб'єкти здійснення.
118. Неофіційне тлумачення норм права поняття, значення, види.
119. Інтерпретаційно-правові акти: поняття, види, юридичні властивості.
120. Юридична техніка та її значення в правотворчості.
121. Правомірна поведінка: поняття, склад та види, причини нестабільності.
122. Правопорушення: поняття та ознаки, види.
123. Склад правопорушення: теоретико-правова характеристика елементів.
124. Причини правопорушень та шляхи їх усунення.
125. Зловживання правом: поняття, ознаки, види, передумови.
126. Міжнародні правопорушення.
127. Юридична відповідальність: поняття та види.
128. Теорія правосвідомості: поняття, структура, функції та роль у суспільному житті.
129. Правова культура: поняття, види та зв'язок з правосвідомістю.
130. Правовий нігілізм та правовий ідеалізм: питання співвідношення.
131. Правове виховання: поняття, форми, функції, значення для суспільства.
132. Юридична практика: шляхи вдосконалення.
133. Професійна і державна служба в Україні.
134. Прогалини в праві.
135. Юридичний процес: поняття, основні риси, загальна характеристика.
136. Загальна характеристика стадій юридичного процесу.
137. Норми процесуального права: структура, ознаки, загальна характеристика.
138. Норми матеріального права: структура, ознаки, загальна характеристика.
139. Демократія та права людини в Україні.
140. Демократія як загальнолюдська цінність.
141. Система основних прав і свобод людини і громадянина.
142. Обов'язки людини і громадянина: поняття, система, хагальна характеристика
143. Правовий статус особи: поняття, структура, загальна характеристика.
144. Правовий статус народу: поняття, структура, загальна характеристика.
145. Правовий статус держави: поняття, структура, загальна характеристика.
146. Захист прав людини: поняття, форми, проблеми реалізації.
147. Судовий захист прав людини.

148. Громадський контроль: поняття, форми, значення в розбудові громадянського суспільства.
149. Міжнародне співробітництво держав у забезпеченні основних прав і свобод людини.
150. Міжнародні стандарти в галузі основних прав і свобод людини та громадянина.

Додаток А

АЛГОРИТМ НАПИСАННЯ КУРСОВОЇ РОБОТИ

Додаток Б

Завідувачеві кафедри
загальноправових дисциплін
д.ю.н., професор
Наливайко Л.Р.
студента (ки) __ курсу
юридичного факультету
гр. _____
Смірнової Ксенії Петрівни

ЗАЯВА

Прошу призначити науковим керівником курсової роботи д.ю.н., професора кафедри загальноправових дисциплін Наливайко Ларису Романівну та затвердити тему у наступному формулюванні: “_____”.

“____” _____2016 підпис К. П. Смірнова

Додаток В

ЗРАЗОК ОФОРМЛЕННЯ ТИТУЛЬНОЇ СТОРІНКИ

МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ДНІПРОПЕТРОВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВНУТРІШНІХ СПРАВ
КАФЕДРА ЗАГАЛЬНОПРАВОВИХ ДИСЦИПЛІН

КУРСОВА РОБОТА

НА ТЕМУ: “МЕТОДИ НАУКИ ТЕОРІЇ ДЕРЖАВИ І ПРАВА”

Студента (ки) юридичного факультету
гр._____
Смірнова О.Б.
Науковий керівник:
д.ю.н., професор Наливайко Л.Р.

Дніпропетровськ
2016

Додаток Г

ЗРАЗОК НАПИСАННЯ РЕФЕРАТУ

РЕФЕРАТ

Курсова робота: 27 сторінок, 28 джерел, 4 додатка.

Об'єкт дослідження: суспільні відносини в сфері статусу суддів, тобто в сфері встановлення та реалізації їх повноважень, прав та обов’язків, професійної етики, гарантій незалежності, кваліфікаційної атестації та дисциплінарної відповідальності.

Предмет дослідження: суддівське співтовариство та статус суддів в Україні та зарубіжних країнах.

Мета роботи: комплексне дослідження інституту судової влади та аналіз проблем теоретичного та практичного характеру, пов’язаних зі статусом суддів.

Завдання роботи: проаналізувати зміст прав, обов’язків, повноважень та професійної етики суддів; висвітлити механізм формування органів судової влади; викласти основні питання встановлення та реалізації гарантій незалежності суддів; розкрити порядок кваліфікаційної атестації та порядок реалізації дисциплінарної відповідальності суддів.

Методи дослідження: діалектичний матеріалізм як загальний метод пізнання. Дослідження базується на загальнонаукових (аналізу, синтезу, порівняння дедукції, індукції, аналогії та ін.) та спеціальних методах (соціологічному, системному, моделювання та ін.), а також приватно-наукових методах дослідження (порівняльно-правовому, формально-юридичному, історико-правовому та ін.).

Значення роботи: основні висновки й найбільш важливі теоретичні положення даної роботи можуть бути застосовані в процесі вивчення курсів «Судові та правоохоронні органи», «Конституційне право України», «Конституційне право зарубіжних країн» у вищих навчальних закладах і будуть корисні для студентів, що займаються поглибленим вивченням проблем статусу суддів, а також проблемами удосконалення та підвищення ефективності чинного законодавства України.

Ключові слова: ГАРАНТІЇ НЕЗАЛЕЖНОСТІ СУДДІВ, ДИСЦИПЛІНАРНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ, КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВИЙ СТАТУС СУДДІВ, ПОРЯДОК ФОРМУВАННЯ СУДОВИХ ОРГАНІВ, СУДДІВСЬКИЙ КОРПУС.

Додаток Д

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ, СИМВОЛІВ, ОДИНИЦЬ, СКОРОЧЕНЬ І ТЕРМІНІВ

АТС – Автоматична телефонна станція
ВРУ – Верховна Рада України
ВСУ – Верховний Суд України
ЗУ – Закон України
КК – Кримінальний кодекс
КМУ – Кабінет Міністрів України
КпАП – Кодекс про адміністративні правопорушення
КПК – Кримінально-процесуальний кодекс
КСУ – Конституційний Суд України
МВС – Міністерство внутрішніх справ
ООН – Організація Об’єднаних Націй
п. – пункт
р. – рік
РВВС – районний відділ внутрішніх справ
розд. – розділ
РФ – Російська Федерація
ст. – стаття
США – Сполучені Штати Америки
т. д. – так далі
т.п. – тому подібне
та ін. – та інші
ФРН – Федеративна Республіка Німеччини
ЦПК – Цивільний процесуальний кодекс
ч. – частина

Додаток Е

ЗРАЗОК ОФОРМЛЕННЯ ЗМІСТУ

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ, СИМВОЛІВ, ОДИНИЦЬ, СКОРОЧЕНЬ І ТЕРМІНІВ 5
ВСТУП……..…7
1 СИСТЕМА ПОВНОВАЖЕНЬ СУДДІВ ТА ПОРЯДОК ФОРМУВАННЯ СУДДІВСЬКОГО КОРПУСУ В УКРАЇНІ…….....10
1.1. Права, обов’язки, повноваження суддів……..……10
1.2. Професійна етика суддів…….....13
1.3. Порядок формування суддівського корпусу ……..…….……...14
2 ГАРАНТІЇ НЕЗАЛЕЖНОСТІ СУДДІВ В УКРАЇНІ…..……..17
2.1. Загальні аспекти гарантій незалежності суддів…….....17
2.2. Державний захист та забезпечення особистої безпеки суддів…….....19
2.3. Матеріальне забезпечення та соціальний захист суддів.…….....21
3 КВАЛІФІКАЦІЙНА АТЕСТАЦІЯ ТА ДИСЦИПЛІНАРНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ СУДДІВ В УКРАЇНІ…….…….22
3.1. Система, повноваження, порядок формування та організація діяльності кваліфікаційних комісій суддів……..……....22
3.2. Кваліфікаційна атестація суддів…….…….24
3.3. Дисциплінарна відповідальність суддів…….…….25
ВИСНОВКИ…….....…….……26
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ……..…….29
ДОДАТОК А Аналіз законодавства України, що регламентує статус суддів.....30

Додаток Ж

СТРУКТУРА МЕТОДОЛОГІЇ ТА ТЕХНІКИ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

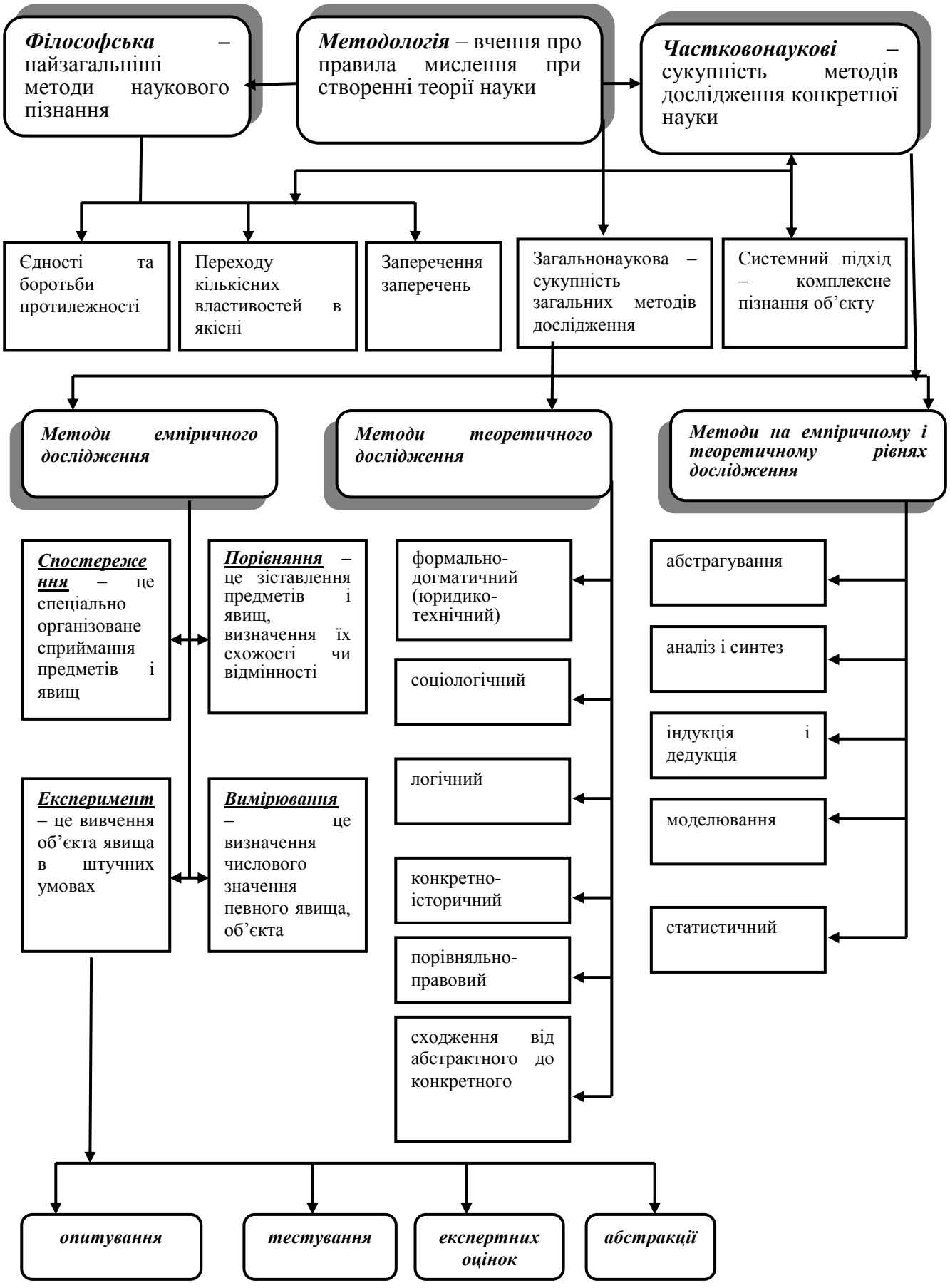

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Про вищу освіту : Закон України від 17 січ. 2002 р. (зі змінами і допов.) // Відомості Верховної Ради України. — 2002. — № 20. — Ст. 134.
2. Положення про організацію навчального процесу у вищих навчальних закладах : Наказ Міністерства освіти і науки України від 2 червня 1993 р. № 161 [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://www.rada.gov.ua.
3. ДСТУ 3008-95 „Документація. Звіти у сфері науки і техніки. Структура і правила оформлення” [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://www.normativ.com.ua.
4. ДСТУ ГОСТ 7.1:2006 “Система стандартів з інформації, бібліотечної та видавничої справи. Бібліографічний запис. Бібліографічний опис. Загальні вимоги та правила складання (ГОСТ 7.1-2003, IDT)”. — К. : Держспоживстандарт, 2007. — 47 с.
5. ДСТУ 3582-97 “Інформація та документація. Скорочення слів в українській мові у бібліографічному описі. Загальні вимоги та правила”. — К., 2007. — 18 с.
6. ГОСТ 7.12-93 “СИБИД. Библиографическая запись. Сокращение слов на русском языке. Общие требования и правила”. — М., 2004. — 20 с.
7. Білуха М. Т. Основи наукових досліджень : підручник / М. Т. Білуха. — К. : Вища школа, 1997. — 271 с.
8. Бурчин М. Н. Введение в современную точную методологию науки : Структуры систем знаний / М. Н. Бурчин, В. И. Кузнецов. — М. : АО Аспект-Пресс, 1994. — 120 с.
9. Возний І. Основи наукових досліджень: навч. посіб. / І. Возний. — Чернівці, 2009. — 144 с.
10. Основи наукових досліджень: навч. посіб. / уклад. : Н. П. Кравець. — К., 2009. — 77 с.
11. Крушельницька О. В. Методологія та організація наукових досліджень : навч. посіб. / О. В. Крушельницька. – К. : Кондор, 2006. – 206 с.
12. Кузнецов И. Н. Подготовка и оформление рефератов курсовых и дипломных работ / И. Н. Кузнецов. — Минск : СЭР-ВАТ, 2000. — 243 с.
13. Лудченко А. А. Основы научных исследований : учеб. пособие / А. А. Лудченко, Я. А. Лудченко, Т. А. Примак ; под ред. А. А. Лудченко. — К. : Знання, КОО, 2000. — 114 с.
14. Мороз І. В. Структура дипломних, кваліфікаційних робіт та вимоги до їх написання, оформлення і захисту / І. В. Мороз. — К. : 1997. — 56 с.
15. Олійник П. М. Методичні рекомендації до виконання магістерської роботи зі спеціальності „Правознавство” / П. М. Олійник. — К. : КУТЕП, 2001. — 21 с.
16. Основи наукових досліджень : навч.-метод. посіб. / А. І. Мокій, В. О. Шевчук, Ю. В. Полякова, М. І. Флейчук, О. Є. Шайда, Л. А. Яремко. — Л., 2007. —

163 с.
17. Романчиков В. І. Основи наукових досліджень : навч. посібник / В. І. Романчиков. — К. : Ф. „ВІПОЛ”, 1997. — 242 с.
18. Сидоренко В. К. Основи наукових досліджень / В. К. Сидоренко, П. В. Дмитренко. — К. : РНКЦ „ДІНІТ”, 2000. — 259 с.
19. Стеченко Д. М. Методологія наукових досліджень : підручник / Д. М. Стеченко, Чмир О. С. – К. : Знання, 2007. – 317 с.
20. Цехмістрова Г. С. Основи наукових досліджень : навч. посіб. / Г. С. Цехмістрова. — К. : Слово, 2003. — 240 с.
21. Шейко В. М. Організація та методика науково-дослідницької діяльності : підруч. для вищ. навч. закл. / В. М. Шейко, Н. М. Кушнаренко. — 3-е вид. стер. — К. : Знання-Пресс, 2003. — 295 с.

ДЛЯ НОТАТОК

Методичне видання

НАЛИВАЙКО ЛАРИСА РОМАНІВНА

ТЕОРІЯ ДЕРЖАВИ І ПРАВА

Методичні рекомендації
до написання курсових робіт
для студентів юридичного факультету

Відповідальний за випуск **Л.Р. Наливайко**

Коректор **Л.Р. Наливайко**